

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 788 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati.....	10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati	16
Gulnora Abdurahmonova	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish muammolari va uni bartaraf etish yo'llari	22
S. R. Topildiyev	
Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi	28
Muratova Shohista Nimatullayevna	
Green Economy in Tourism in Uzbekistan.....	32
Alieva Makhbuba Toychievna	
Инновационные подходы в сельском туризме: "Зеленые маршруты"	36
Голышева Елена Вячеславовна	
Mamlakatimizda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari	42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
To'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari.....	47
A.Yu. Mardanov	
Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari.....	52
A'zamov Saidakbarxon Avazxon o'g'li	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish	57
Abdullayev Elyorbek Odiljon o'g'li	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	62
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash ko'rsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlar.....	66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich	
Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda "yashil" iqtisodiyot va uning ayrim masalalari.....	70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlari.....	74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati.....	78
Butanova Dilnoza Rustamovna	
Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta'siri.....	83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna	
Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qo'llanilishi.....	95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning o'rni.....	101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari.....	104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich	
Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari	110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich	
Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi.....	113
Mahamatova Maftuna	
Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari.....	119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari.....	124
Said Po'latov Maxamedovich	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar.....	135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	142
Toshmurod Kulmanov	
Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari	147
Tursunova Dilnavo Islomovna	
Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish.....	150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari.....	159
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish.....	162
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari.....	168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich	
Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish	174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari	179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Agglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida	185
Raximbayev Akmal Azatboyevich	
Korxonalarini boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari	190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Globalashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	195
Salimov Dilshodbek Davronovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi.....	199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich	
Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	203
Nilufar Umarova	
O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili	207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili	213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari	220
Meliyev Isroil Ismoilovich	
Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar	227
Melikov Otabek Maxmadiminovich	
Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'rni.....	232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich	
Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar.....	237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna	
Задачи предмета «русского языка» на современном этапе	243
Адилова Солияхон	

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati	247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari.....	252
Gapparov Azim Qayumovich	
O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri.....	258
Isayev Atabek Djurabayevich	
Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market.....	266
Jurabek Sobirov	
Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili.....	270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich	
Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli	276
Mamadiyeva Dilrom Ravshon qizi	
Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili	280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Improving Internal Control System	287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMLar veb-saytlari samaradorligini oshirish.....	291
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish	298
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilhkomovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	
Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari.....	306
N. B. Yahyoxonov	
Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	311
Nazarova Muslima Nazarovna	
Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlarini	317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich	
Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari.....	322
Olimova Nodira Xamrakulovna	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar	329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li	
O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari.....	333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi	338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari.....	341
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati.....	345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish.....	350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	
Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar	355
Samandarova Gulxayo Abdulkarim qizi	
Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari	359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati	363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna	
Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiyatlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi	367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich	

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане.....	373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts.....	379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich	
Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar	384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari.....	391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	396
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari.....	402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna	
O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi	
Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров	408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	412
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari.....	416
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich	
Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан.....	420
Адашов Гайрат Рустамович	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане	432
Б. А. Хакимов	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции.....	438
Бабаева Гузаль Яшиновна	
"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgan imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida	444
Davlayev G'olib Ashurovich	
Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili	447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich	
Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri.....	452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish.....	457
Jonuzokov M. K.	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish.....	461
Ismailov Allayor Rashidovich	
Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции.....	465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович	
Iqtisodiyotni globalashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish	471
Kalandarova Nargiza Narimanovna	
Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения	475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна	
Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях	478
Киличев А. А.	
Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish	485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	

Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане.....	490
Курпаяниди Константин Иванович	
Ho'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish.....	497
Mahmudova Go'zal Samadjon qizi	
Muqimiy ijodiDA milliy uyg'onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar	502
Muxlisa Muxitdinova	
Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана	505
Наимов Шахрух	
Определение специфических особенностей и факторов влияющие на процесс внедрения международных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан.....	509
Хайдаров Зоҳир Шаривович , Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зоҳир Зода	
Inson kapitalida mujassam bo'lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o'rni va roli	514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova	
Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма.....	521
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе.....	525
Рахимова Гавхар Ойбековна	
O'zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli	530
Saidova Subhinigor Azizovna	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag'allikni qisqartirishning innovatsion yo'llari	535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o'g'li	
Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari	541
Umirov Xurshid Islomovich	
Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari.....	545
Fayziyeva Dilafuz Shuxratovna	
"Авеста" – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии	549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович	
Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия	555
Хамдамов С. Ф.	
Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish.....	562
Xasanova Nafisa Shavkatovna	
Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish.....	566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi	
Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar.....	572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari	578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich	
Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni.....	583
Toyrova Amina Baxtisher qizi	
Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili	588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li	
Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar	592
K. Q. Tajibayev	
Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике	599
Камолова Феруза Кахрамоновна	

O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari.....	603
Mirzayeva Lola Shavkatovna	
Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o'rni.....	607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi.....	612
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari.....	620
Salixov Sherzod Abduxakimovich	
Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish	625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish	628
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi	635
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li	
Xizmat ko'rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari.....	640
Muhammadamin Erdon o'gli Erdonov	
Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста.....	644
Насиров Дилшод Фархадович	
Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана	654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович	
Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir.....	659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li	
Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlari.....	664
Razzakov Jasur Xamraboyevich	
Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan	670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi	
Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish	677
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
O'zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari	683
Ortiqov Avazbek Bahrom o'g'li	
Rene Dekart va Blez Paskal ta'limotlarida ratsional g'oyalar komparativistikasi.....	689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari.....	694
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan's Efforts to Join It.....	699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara	
Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar.....	705
Abduqaxorov Ulug'bek Abdug'aniyevich	
Yangi O'zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo'nalishlari	709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich	
Mahalliy soliqlar va yig'implarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari	713
Tuychiyev Kamoliddin	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	717
Yadgarov Nodir Ravshanovich	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tish bosqichlarining tashkiliy jihatlar va iqtisodiy asoslari.....	723
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
Davlat xaridlari jarayonida e'tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari	727
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

O'zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari	730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o'g'li	
Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari	733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva	
Sug'urta faoliyatini takomillashtirishda andarrayting xizmatining o'rni	737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari	741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
Kambag'allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo'naltirish	745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Yoqilg'i-energetika korxonalarining moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari	749
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике	753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
Эффективность программ соответствия в различных компаниях	757
Ахмедов Бехзод Ахмедович	
Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте	762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович	
Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles	767
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg'or xorij tajribalari	774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish	781
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o'g'li	

TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA "YASHI" MARKETINGNI O'RNINI

Normurodova Zebo Eshmaxmatovna
QarDU turizm va marketing kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada "yashi" turizmida "yashi" marketingni qo'llashning zaruriyati, dolzarbligi va amalga oshirish yo'nalishlari o'rganilgan bo'lib, tadqiqot jarayonida O'zbekiston turizm marketingining ayrim yo'nalishlari ham tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: "yashi" turizm, muqobil turizm, "yashi" marketing, "yashi" mahsulot, barqaror rivojlanish, "yashi" marketing funrsiyasi, "yashi" tashabbuslar.

Abstract: In this scientific article, the necessity, relevance and directions of implementation of green marketing in green tourism were studied, and some directions of tourism marketing of Uzbekistan were also analyzed in the research process.

Key words: green tourism, alternative tourism, green marketing, green product, sustainable development, green marketing function, green initiatives.

Аннотация: В данной научной статье изучены необходимость, актуальность и направления реализации зеленого маркетинга в зеленом туризме, а также в процессе исследования проанализированы некоторые направления туристического маркетинга Узбекистана.

Ключевые слова: зеленый туризм, альтернативный туризм, зеленый маркетинг, зеленый продукт, устойчивое развитие, функция зеленого маркетинга, зеленые инициативы.

KIRISH

Yashil turizm muvaffaqiyatli bo'lishi uchun tegishli marketing sa'y-harakatlarini amalga oshirish kerak. Bu maqsadga rejalashtirilgan "yashi" marketing orqali erishiladi. Strategiya sifatida qaraladigan "yashi" marketing butun qiymat zanjiri bo'ylab ekologik barqaror rivojlanishga erishish uchun yetkazib beruvchilar va sotuvchilar, hamkorlar va raqobatchilar o'rtasidagi hamkorlikni nazarda tutadi, shu bilan birga u ichki tomondan barcha biznes funksiyalarini hamkorlik qilishga undaydi. "yashi" marketing "yashi" turizmga taqdim etadigan barcha strategik afzalliklarga erishish uchun biznesning missiyasi, qarashlari, strategiyasi va maqsadlari asoslangan asoslarni qayta ko'rib chiqishga tayyor bo'lishni talab qiladi. Bu nafaqat yuqori boshqaruv, balki majburiyat va e'tiborni ham talab qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Yashil turizm, "yashi" marketing va "yashi" iqtisodiyot o'zining jozibasi va imkoniyatlari bilan doimo iqtisodchi olimlarni ilmiy tadqiqotlarining obyekti sifatida namoyon bo'ladi. "Yashil" iqtisodiyot bo'yicha adabiyotlar so'nggi yillarda keng hamda muhim qo'llanilishi, shuningdek, ekologik xabardorlik va "yashi" mahsulotlar va xizmat ko'rsatish tufayli rivojlanmoqda bugungi kunda mamlakatimizning tadqiqotchi olimlari (A.V.Vaxabov, Sh.X.Xajibakiev va boshqalar, 2020). "Yashil" iqtisodiyot sari qadam innovatsion fiskal vositalarni joriy etish orqali to'ldirilishi mumkin (M.A.Qarshiyeva, N.G'.Xidirov, 2022), Bugungi kunda zamonaviy ekologiya shunchaki jonivorlar va o'simliklar hayotini tasvirlamaydi, aksincha ularning kelajagini bashorat qilish bilan shug'ullanadi (S.M.Xaydarov, 2018). (Axmedov Alisher Turayevich, 2023) Ekologik turizm amaliyotini rivojlantirishda "yashi" marketing samaradorligi haqida o'z ilmiy ishlarini va fikrlarini berib bormoqdalar. "yashi" turizm amaliyotini rivojlantirishda "yashi" marketingning o'rniga oid tadqiqotlar asosan xorij olimlari. (Madhumita Nayak). Yashil marketing-marketingni o'zgartirish yo'llari. Fanlararo sikl tadqiqotlari jurnali. 2022-yil avgust. (Alina-Cerasela Aluculesei, Daniel Avram, Puiu Nistoreanu) "yashi" marketing ekoturizm uchun belgimi? Ruminiya tajribasi. Eng yaxshi

Buxgalteriya hisobi axborot tizimi va axborot texnologiyalari biznes korxonasi 2020-yil avgust. (Sui He.) Yangi ommaviy axborot vositalariga asoslangan ekoturizm marketingining barqaror rivojlanish strategiyasi: Xitoyning Qinghai Tibet platosining misolini o'rganish. Gumanitar va ijtimoiy fanlar jurnali. 2023-yil yanvar.) tomonidan olib borilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL

Ommaviy turizm o'z turizmini puxta o'ylangan yo'l bilan rivojlantirmoqchi bo'lgan sayyohlik mamlakatlari uchun o'tmishda qoldi. Shu sababli sayyohlik mamlakatlari, shu jumladan O'zbekiston Respublikasi ham turizmning yangi modelini ishlab chiqishlari kerak. Bu ham muqobil turizm deb ataladigan faoliyatga asoslanishi kerak. Muqobil turizm – bu eko, yumshoq, mas'uliyatli, mos, kichik miqyosli, barqaror va nihoyat "yashi" turizm kabi turizmning turli shakllarini o'z ichiga olgan umumiy tushunchadir. Bular asosan mudofaa, tabiatga yo'naltirilgan, ya'ni ekologik jihatdan mas'uliyatli turizm turlaridir. Maqolada birinchi navbatda barqaror turizm, so'ngra turizmning muqobil shakllari tushuntiriladi, ayniqsa "yashi" marketingning barqaror "yashi" turizm va ekoturizmga bog'liq o'rni va roli aniqlanadi.

Turizmnı rivojlantirish mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy farovonligini yaxshilash yo'li sifatida qaraladi, ammo bu rivojlanishga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lmasa, sayyohlar raqobatdosh yo'nalishlar yoki diqqatga sazovor joylarga ko'chib ketishadi. Kelajakda mahalliy atrof-muhitga moslashishga va uning saqlanishini ta'minlashga yordam beradigan barqaror e'tiborga ega bo'lgan turizm mahsulotlarini rivojlantirish bo'yicha bosim kuchayib boradi. So'nggi yillikda atrof-muhit va barqaror rivojlanish bilan bog'liq muammolar cheksiz mavzulardan e'tibor va tadqiqot markaziga aylandi..

Iqlim o'zgarishlari toboro kuchayib borayotgan davrda "yashil" turizmnı rivojlantirish bo'yicha xalqaro Harakatlar dasturini qabul qilish har qachongidan ham dolzarbdır¹. 2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish Strategiyasida iqlim o'zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va tabiiy ekotizimlarni asrash bo'yicha bir qator vazifalar keltirilgan². Shuningdek, 2030-yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi Milliy maqsad va vazifalarning 15-maqsadi "Quruqlik ekotizimlarini himoyalash va tiklash, ulardan oqilona foydalanishga ko'maklashish, o'rmonlardan oqilona foydalanish, cho'llanishga qarshi kurashish, yerlarning yemirilishini to'xtatish va ortga qaytarish, bioxilmaxillikning yo'qolib ketish jarayonini to'xtatish"dan iborat. Bu esa o'z navbatida, hududlarning turistik-rekreatsion imkoniyatlaridan samarali foydalanish va ekoturizmnı rivojlantirish bilan bog'liq³.

Yashil turizm tushunchasini tushuntirish uchun, avvalo, "yashi" turizm, shubhasiz, tegishli bo'lgan bir qator ko'rinishlarini ko'rib chiqishimiz kerak. Bu so'nggi nuqta "muqobil turizm" tushunchasini kamida ikkita ma'noda talqin qilish mumkinligini bildiradi: muqobil turizm - atrof-muhitni muhofaza qiluvchi turizmning bir ko'rinishi sifatida; yoki muqobil turizm asosiy turizmdan farq qiladigan, atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan turizm turlari sifatida namoyon bo'ladi. Iqtisodiy jihatdan atrof muhitga zarar yetkazmasdan turizm faoliyatidan maksimum foyda olish imkonini bildirishi kerak

Ushbu mezonlardan foydalangan holda, muqobil turizm iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy masalalarni o'z ichiga olgan "yashi" turizmnı ifodalovchi jismoniy muhitga nisbatan ustundir. Agar atrof-muhitning jismoniy, ekologik va madaniy o'lchovlari integratsiyalashgan holda ko'rib chiqilsa va turizm ilgari ko'rsatilgan xususiyatlar bilan rivojlansa, muqobil turizmnı barqaror turizmnı rivojlantirish konsepsiyasining sinonimi sifatida ko'rish mumkin.

Yashil turizm bilan shug'ullanuvchi turistlarning maqsadlari faqat tabiiy muhitdan zavqlanishdan tashqarida. "yashi" sayyohlar ekologik jihatdan noto'g'ri iste'mol qilish amaliyotiga tanqidiy munosabatda bo'lishadi va bu xabardorlikni sayohat qilish usullariga kiritishni xohlashadi. "Yashil" atamasi "yashil partiya" yoki "yashil iste'molchi" kabi atamalarda qo'llanilganidek "ekologik jihatdan sog'lom" xatti-harakatni anglatadi. Shuning uchun "yashi" turizm atamasini turizm bilan shug'ullanishga katta e'tibor beradigan turizmning bir ko'rinishi sifatida tushunish mumkin. Biroq, ko'pgina mualliflar "yashi" turizmning umumiy kelishilgan ta'rifi yo'qligini ta'kidlaydilar. "yashi" turizmning markaziy xususiyatlari ekoturizmga o'xshaydi, masalan, tabiatga asoslangan⁴.

Eng muhim masala - "yashi" turizmnı joriy etish sayyohlar sonini ko'paytiradimi yoki yo'qmi, pirovardida qishloq uy xo'jaliklari daromadlarining oshishiga hissa qo'shadi. Ushbu muammoni hal qilishning bir usuli marketing usullarini qo'llashdir. Biroq, potensial turistlarning ehtiyojlari har xil bo'lganligi sababli, ularning barchasini bir vaqtning o'zida qondirish mumkin emas. Ularni maqsadli bozorlarga bo'lish va ularning ehtiyojlarini "yashi" turizm operatorlarining ko'nikmalari va resurslariga moslashtirish juda muhimdir. Ikkinchisi, keyinchalik tashrif buyurish ehtimolini oshirish va jalb qilish uchun ushbu potensial maqsadli bozorlar tomonidan kutilgan atribut

1 <https://kun.uz.news.2023.10.16>

2 Vaxabov A. X. va boshqalar. "yashi" iqtisodiyot. Darslik. –T.: "Universitet", 2020. – 296 b.

3 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabrdagi PQ-4477-son qarori

4 Т. В. Тихонова, В. А. Щеняевский. Зеленый туризм: подходы, региональная оценка, особенности развития проблемы развития территории вып. 4 (90)/ 2017

darajalarini taklif qilishi kerak. Agar "yashi" turizmni ta'minlovchilar, xususan, turli turizm operatorlari, mahalliy, mintaqaviy va shahar hokimiyatlari "yashil turizm" nomini saqlab qolishni istasalar, u ekologik jihatlarni birlashtirishi kerak. Haqiqiy "yashil" turizmni amalga oshirish uchun uning turizm siyosatiga barqaror rivojlanish konsepsiyasi kiritilishi zarur va Yevropadagi misollar ekologik toza turizm amaliyotlarini rivojlantirish uchun amaliy ilhom berishi kerak. "yashi" turizm va ommaviy turizmni tahlil qilishda uning xususiyatlarini farqli tomonlarini ajratib olishimiz zarur. (1-jadval)

1-jadval: "yashi" turizm va ommaviy turizmni farqli xususiyatlari

Xususiyatlar	Ommaviy turizm	Yashil turizm
Mehmonlar	Katta guruhlar	Kichik guruhlar
Manzillar	Urbanizatsiyalashgan manzillar	So'lim go'shalar va qishloqlar
Marketing	Umumiy turizm marketingi	Yashil turizm marketingi
Narxi	Bozor uchun o'rtacha kirib borish maqsadlari	Bozor tanlovini filtrlash uchun yuqori narx
Ta'sir	Atrof-muhitga ta'siri yuqori	Tabiiy muhitga ta'siri engil / kichik
Nazorat	Nazorat yuqoriroq	Nazorat o'ziga xos bozor segmentlari tufayli cheklangan
Boshqaruv	Makroiqtisodiy tamoyillarga asoslanadi	Mahalliy iqtisodiyot tamoyillari asosida
Aloqa	Tashrif buyuruvchilar va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi anonim aloqalar	Tashrif buyuruvchilar va mahalliy hamjamiyat o'rtasidagi anonim aloqalar
Taqdir	Umumiy rivojlanish	Mintaqaviy rivojlanish
Orientatsiya	O'yin-kulgiga yo'naltirilgan ko'ngilochar xatti-harakatlar	Sadoqatni yaratish uchun tabiiy muhitga mos keladigan ta'lim va xulq-atvor qaratilgan

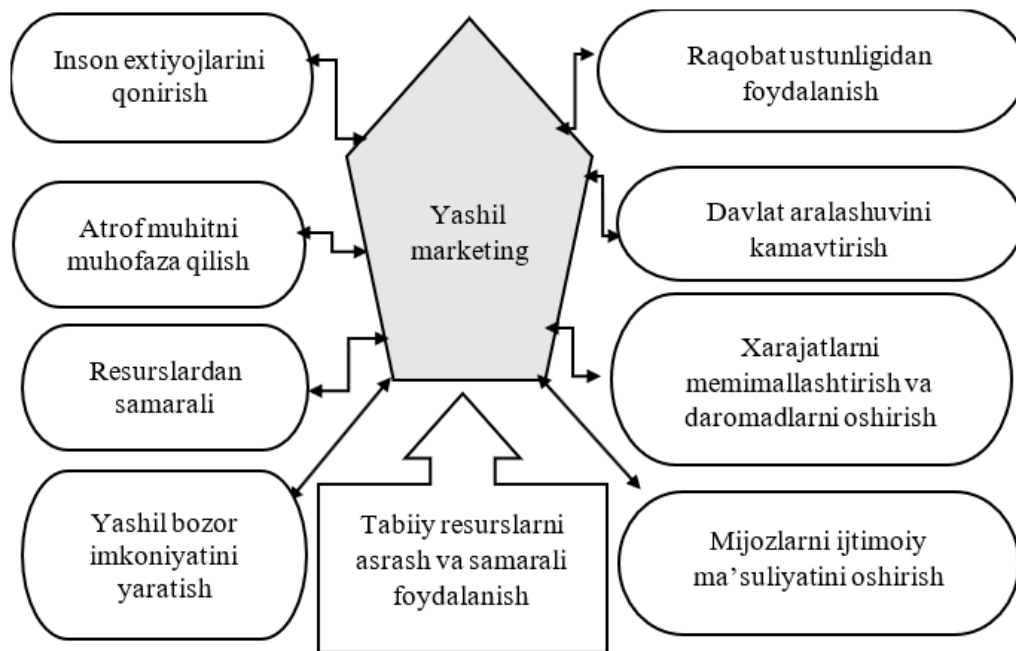
Intizom sifatida marketing hamisha ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish bilan parallel ravishda boradi va u mavjud ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarni aks ettiradi. Shunga ko'ra, "yashi" marketing jamiyatning barcha qatlamlarida ekologik xabardorlikning o'sishi va "yashi" iste'molchilar segmentining o'sishi sharoitida paydo bo'ldi. Vaqt nuqtayi nazaridan, "yashi" marketing 1970-yillardan hozirgi kungacha bo'lgan davrda o'z ichiga olishi mumkin, konseptual jihatdan u ijtimoiy mas'uliyatli marketingga tegishli. Strategiya sifatida qaraladigan "yashi" marketing butun qiymat zanjiri bo'ylab ekologik barqaror rivojlanishga erishish uchun yetkazib beruvchilar va sotuvchilar, hamkorlar va raqobatchilar o'rtasidagi hamkorlikni nazarda tutadi, shu bilan birga u ichki tomondan barcha biznes funksiyalarini hamkorlik qilishga chaqiradi. ikkita asosiy yo'naltiruvchi tamoyil uchun mumkin bo'lgan eng yaxshi yechimlarni topish: foyda va uzoq muddatli, atrof-muhitga ijobiy hissa qo'shish (jamiyat va atrof-muhit). Demak, "yashi" marketing ijtimoiy marketing konsepsiyasining tabiiy natijasi sifatida paydo bo'ldi. "yashi" marketing bo'yicha xizmatlar haqida gap ketganda, biz, bir tomondan, xizmat ko'rsatish sohasida "yashi" marketingni qo'llashni va boshqa tomondan, korxonalar qo'shimcha yoki o'rni bosuvchi mahsulotlar bilan bog'liq xizmatlarni farqlashimiz mumkin. Moddiy mahsulotlar iste'molini kamaytirish va, o'z navbatida, resurslardan foydalanish va chiqindilarni ishlab chiqarishni qisqartirish kontekstida ma'lum moddiy mahsulotlar.

Xizmatlar asosan jarayon bo'lib, nomoddiy va saqlanishi mumkin emasligiga qaramasdan, xizmat ko'rsatish sohalari atrof-muhitga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu ko'pgina xizmatlarni taqdim etish jismoniy komponentlarni o'z ichiga olganligi, resurslardan foydalanishi va chiqindilarni hosil qilishidan kelib chiqadi⁵.

Turizmdan tashqari, so'nggi paytlarda moliya, sog'liqni saqlash, sport va ta'lim sohasida ko'proq xizmat ko'rsatish faoliyati "yashi" marketing strategiyalarini qo'llashni boshladi. Ko'pgina mutaxassislar xizmat ko'rsatish sohasida "yashi" tashabbuslarni qabul qilishning ortib borayotganiga shubha yo'q. Chunki tobora ko'proq xizmat ko'rsatuvchi korxonalar bunday tashabbuslar xarajatlarni nazorat qilish, yuqori rentabellik va mijozlarni yaratishga investitsiyalar nuqtayi nazaridan qanchalik tejamkor ekanligini ko'rishni boshladilar va "yashi" marketing funksiyasini qo'llay boshladi.

Yashil marketing funksiyasining roli "Yashil" strategiyani amalga oshirishda asosiy hisoblanadi. Marketing iste'molchilarning xohish-istaklari korporativ harakatlarda aks etishini ta'minlaydi va moliyaviy natijalar va atrof-muhit mahsulot sifatini muvozanatlashda yordam berishi mumkin. Qaysi strategiya tanlangan bo'lishidan qat'i nazar, u natijalarga erishish uchun katta investitsiyalarni talab qiladi va samarali "yashil" tashkiliy strategiya uzoq muddatli istiqboldir.

5 Xaitboyev R. Ekologik turizm. O'quv qo'llanma. –T.: "Barkamol fayz media", 2018. – 248 b. 3. Shamuratova N. T. O'zbekistonda ekologik turizm va uning tabiiy geografik jihatlari. Monografiya. –T.: Universitet, 2021. – 139 b.

1-rasm: "yashi" marketing funksiyasi

Bozor uchun "yashil" mahsulotlarni ishlab chiqish - bu ekologik yoki "yashi" yo'nalishni osonlashtiradigan asosiy qarordir. Bu mahsulotni kompaniyaning muvofiqlashtirilgan va integratsiyalashgan taqsimlash, narxlarini belgilash va reklama qilish bilan birga o'zlarining atrof-muhit holatini belgilaydigan va yetkazib beradigan vositadir.. "yashi" mahsulotlarni ishlab chiqishning muhim jihatlaridan biri shundaki, turistik mahsulotlar qanday ishlab chiqarilgan, foydalanilgan yoki iste'mol qilinishidan qataeyi nazar, ekologik atributlarga ega. "Yashi" mahsulot nimadan iboratligi va qaysi xususiyatlar mahsulotning "yashil" deb nomlanishi haqida munozaralar mavjud. Peatti (1995) tomonidan taklif qilingan "yashil" mahsulotning ta'rif shuni ko'rsatadiki, agar mahsulot ishlab chiqarish va iste'mol qilishning asosiy ekologik jihatlari an'anaviy mahsulotlarga nisbatan sezilarli darajada yaxshilangan bo'lsa, uni "yashil" deb atash mumkin. "Agar mahsulotdagi o'zgarishlar qandaydir tarzda iste'molchilarning mahsulotdan foydalanish uslubiga ta'sir qilsa yoki iste'molchilarning mahsulot sifati, qiymati va iste'molchi uchun mahsulotning joylashuvi haqidagi tasavvurlarini o'zgartirsa, o'zgarishlar ehtiyotkorlik bilan amalga oshirilishi kerak.

Yashil marketingni qo'llash ham mijozlarga, ham turizmning boshqa manfaatdor tomonlariga, shuningdek qonun chiqaruvchiga nisbatan faol yondashuvni talab qiladi.⁶ "Yashi" marketing taqdim etadigan barcha strategik afzalliklarga ega bo'lish uchun biznesning missiyasi, qarashlari, strategiyasi va maqsadlari asoslangan va qayta ko'rib chiqishga tayyor bo'lish kerak.

Bu nafaqat yuqori rahbariyatdan, balki biznesdagi har bir shaxsdan majburiyat va e'tiborni talab qiladi. Bu turistik mahsulot taklifi ham moddiy, ham nomoddiy integral turistik mahsulotlarga nisbatan alohida qisman mahsulotlarga nisbatan jami taklif tamoyiliga asoslanganligini hisobga olsak, turizm taklifini o'z ichiga oluvchi barcha korxonalarga birdek taalluqlidir. Tabiiyki qamrab olingan turistik yo'nalish, ya'ni aholi punkti, joy, hudud yoki mintaqa. "Yashi" marketing maqsadlariga erishish uchun keng doiradagi o'zgarishlarni rag'batlantirish kerak.

XULOSA VA MUNOZARA

Xulosa qilib aytganda, Samarali "yashi" marketing turizm nafaqat "yashi" xabarni etkazish qobiliyatini, balki foyda keltiradigan biznes muhitida ushbu xabarning turli tarkibiy qismlarini tadqiq qilish, tahlil qilish, rejalashtirish va muvofiqlashtirish qobiliyatini ham beradi. Yaxshi marketing dasturi bizni ushbu vazifalarni bajarish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar va bilimlar bilan jihozlashi mumkin. Yani "yashi" marketingning tabiatni muhofaza qilish faoliyatini moliyalashtirishning yangi yondashuvlari va mexanizmlarini, shuningdek, "yashi" turizmdan olinadigan daromadlardan o'quv dasturlarini topishdir. Biznes falsafasi sifatida "yashi" marketing marketing faoliyatini ishlab chiqish va "yashi" turizm maqsadlariga erishish uchun tegishli marketing strategiyalari, vositalari va modellarini amalga oshirishning o'ziga xos usulini ifodalaydi.

6 Alina-Cerasela Aluculesei, Daniel Avram, Puiu Nistoreanu. Is Green Marketing a Label for Ecotourism? The Romanian Experience. The Best [Accounting Information System & Information Technology Business Enterprise] 11(8). August 2020.

Yashil marketing boshqaruvi "yashi" turizm faoliyatini boshqaradi va ularni umumiy biznes strategiyasi bilan birlashtiradi. Buning uchun quyidgilarni bajarish lozim:

- reklama orqali "yashi" turizm bozorga takomillashtirish;
- turizm brendining "yashi" tomonlarini targ'ib qilish;
- bozor tadqiqotini boshlash va natijalardan "yashi" turistik mahsulotni yaxshilash va tashabbuslarni tavsiya qilish uchun foydalanish;
- yashil turistik mahsulotni bo'yicha tavsiyalar berish, shu jumladan "yashi" sertifikatlar va qiymat talablarini taqdim etish;
- yuqori oqim jarayonlarining "yashi" tomonini (masalan, yashil turistik resurslarni) va quyi oqim (resurslardan qayta foydalanish va qayta ishlash kabi) yaxshilash bo'yicha tavsiyalar berish.

Ushbu maqolaning sarlavhasi "yashi" marketingning "yashi" turizm faoliyati uchun zaruriy shart ekanligini ta'kidlashni maqsad qilgan. "yashi" marketing va "yashi" turizm haqiqatan ham o'zaro bog'liqdir. Yana bir muhim fakt shuki, O'zbekistonda "yashi" marketing va "yashi" turizm hali ham sezilarli darajada rivojlanmagan. Agar yuqorida aytib o'tilgan fikrlarni tasdiqlasa, eng yaxshi variant ularni barcha manfaatdor tomonlarning birgalikdagi sa'y-harakatlari bilan parallel ravishda ishlab chiqish kerak bo'ladi. Shu ma'noda strategik qarorlar va rejalarni qabul qilish ekoturizm destinatsiyasi darajasida ham, milliy darajada ham qo'shma strategik marketing sa'y-harakatlarini olib boorishni nazarda tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Huang C.,(2022). Preliminary Research on the Sustainable Determinants of Taiwanese Ecotourism with the International Standards. International Journal of Environmental Research and Public Health
2. Jurkova L.,(2020). Strategy of Ecotourism in Ko'sice Region .Danube Transnational Program 4. Wiratno W.,(2022). Ecotourism as a Resource Sharing Strategy: Case Study of Communication-Based Ecotourism at the Tangkahan Buffer Zone of Leuser National Park, Langkat District, North Sumatra, Indonesia. Sustainability
3. Alina-Cerasela Aluculesei,Daniel Avram, Puiu Nistoreanu. Is Green Marketing a Label for Ecotourism? The Romanian Experience. The Best [Accounting Information System & Information Technology Business Enterprise] 11(8). August 2020.
4. Т. В. Тихонова, В. А. Щенявский. Зеленый туризм: подходы, региональная оценка, особенности развития проблемы развития территории вып. 4 (90)/ 2017
5. Vaxabov A. X. va boshqalar. "yashi" iqtisodiyot. Darslik. –T.: "Universitet", –2020. – 296 b.
6. Xaitboyev R. Ekologik turizm. O'quv qo'llanma. –T.: "Barkamol fayz media", 2018. – 248 b. 3. Shamuratova N. T. –O'zbekistonda ekologik turizm va uning tabiiy geografik jihatlari. Monografiya. –T.: Universitet, 2021. – 139 b.
7. www.lex.uz
8. www.uznature.uz
9. http://agroturizm

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.